

Voorlegger vergadering Raad van Bestuur UWV

Vergadering Raad van bestuur	
Datum	20 februari 2024
Agendapunt	Agendapunt 2 Nummer 24 – 050
Onderwerp	Stand van zaken en governance Commissie Data Ethiek
Directeur	Gegevensdiensten
Opsteller	
Portefeuillehouder RvB	René Steenvoorden
Onderwerp heeft instemming van	
Directeur	Toelichting
FG	Ondersteunt het bestaan van de Commissie Data Ethiek, onderschrijft de uitkomsten van de evaluatie door KPMG en kijkt met belangstelling uit naar de verdere concretisering van de voorgenomen verbeteringen.

Door Raad van Bestuur te nemen besluiten

- Kennisnemen van de stand van zaken Commissie Data Ethiek.
- Instemmen met de voorgestelde governance Commissie Data Ethiek.

Samenvatting onderwerp en reden bespreking

In deze voorlegger is opgenomen wat in de vrijdagmiddagdialogsessie met de RvB van 27 oktober 2023 is besproken over het onderwerp evaluatie van de Commissie Data Ethiek. Met de voorlegger wordt de RvB gevraagd in te stemmen met de governance voor de Commissie Data Ethiek. Eerst wordt kort de stand van zaken toegelicht.

Data-ethiek draagt bij aan de realisatie van de menselijke maat in de dienstverlening van UWV doordat de Commissie adviseert met de lens van ethische waarden bij ontwikkelingen waar technologie vergaande efficiëntie mogelijk heeft gemaakt in het uitvoeren van de dienstverlening.

Stand van zaken

In 2022 is binnen UWV de Commissie Data Ethiek ingericht in opdracht van de RvB om te adviseren bij de ontwikkeling en het gebruik van datatoepassingen waarbij algoritmen een rol spelen.

De betrokkenheid van de Commissie Data Ethiek is van grote waarde bij deze datatoepassingen die impact hebben op burgers, waarbij de volgende aspecten extra aandacht vereisen:

- Doel van een toepassing en gekozen oplossing ten opzichte van andere oplossing: subsidiariteit.
- Proportionaliteit van de oplossing.
- Borging van publieke waarden en mensenrechten¹.

Het UWV Kompas Data Ethiek is, naast het IAMA², leidraad bij de advisering en het instrument wat hierop ontwikkeld is, wordt gebruikt als Ethische Impact Assessment (EIA).

Figuur 1: Kompas data ethiek

In de afgelopen anderhalf jaar is de Commissie Data Ethiek betrokken geweest bij de EIA-toetsingen voor de volgende datatoepassingen met algoritmen:

¹ <https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/nieuwe-technologieen-data-en-ethiek/publieke-waarden/>

² IAMA: Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/02/25/impact-assessment-mensenrechten-en-algoritmes>

- Sollicitatiescan
- Verwijtbaar Werkloos
- Werkverkenner
- WW naar Bijstand
- Verblijf Buiten Nederland
- Medische Rapportage Assistent
- Culturele barometer

De Commissie Data Ethiek heeft KPMG gevraagd voor een evaluatie op het 1^e jaar. KPMG heeft in september 2023 een rapport opgeleverd met de volgende bevindingen:

- De betrokkenen zijn het unaniem eens over het belang van een gedegen ethisch proces rondom de ontwikkeling van algoritmische toepassingen. De procesgang zoals die vooraf is uitgedacht, wordt in de basis als adequaat beschouwd en de meeste betrokkenen waarderen de dialoog die is gevoerd tijdens het Ethisch Impact Assessment.
- Doel, reikwijdte en doorlooptijd zijn de belangrijkste aandachtspunten. Het ontbreekt betrokkenen aan duidelijkheid vooraf over het proces en tijdslijnen. De insteek van de dialoog en de scope van de opdracht van de ethische Commissie zijn onvoldoende duidelijk.
- Het is onvoldoende helder welk karakter de adviezen van de Commissie hebben (bindend of niet).

De aanbevelingenpunten uit de evaluatie zijn benoemd en acties zijn ondernomen:

- Heldere taakomschrijving van de Commissie, waarin duidelijk wordt gemaakt dat de Commissie zich primair richt op de belangrijkste dilemma's die uit een Ethisch Impact Assessment naar voren komen.
- In de adviezen van de Commissie duidelijker vertaling van geconstateerde dilemma's naar praktisch impact en mogelijke oplossingsrichtingen om zo het management in staat te stellen geïnformeerd keuzes te maken en te prioriteren in vervolgacties.
- Inrichting van de administratieve en procedurele ondersteuning van het proces en duidelijke afspraken over zo kort mogelijke tijdslijnen voor het uitvoeren van het Ethisch Impact Assessment en het opstellen van het advies van de Commissie.
- De adviezen van de Commissie zijn niet vrijblijvend.

Governance Commissie Data Ethiek

De evaluatie is ook een goed moment om de besturing van de Commissie Data Ethiek te overdenken. Voldoet de ingerichte governance aan de eisen van onafhankelijkheid en heldere besluitvorming bij verschil van inzicht op de inhoud van een advies? Het is nodig de governance op deze punten expliciet aan te vullen. Dit resulteert in de volgende voorgestelde governance.

De Commissie Data Ethiek is een onafhankelijk orgaan in de governance van UWV voor het onderwerp data-ethiek en adviseert de eigenaar van een datatoepassing met algoritmen over data-ethiek. Wanneer er verschil van inzicht is over een uitgebracht advies van de Commissie aan een eigenaar dan vindt een gesprek plaats tussen de eigenaar, de portefeuillehouder van de RvB en de Commissie om de geconstateerde inzichtpunten te bespreken. Een kennisgeving van dit gesprek gaat naar de Raad van Bestuur. Wanneer geen overeenstemming voor het vervolg tot stand komt dan wordt het vraagstuk aan de voltallige RvB voorgelegd. De Commissie heeft te allen tijde de bevoegdheid data-ethiekvraagstukken, via de portefeuillehouder RvB, aan de Raad van Bestuur voor te leggen.

Een onafhankelijke externe deskundige ethiek & technologie zit de Commissie Data Ethiek voor. De Commissieleden zijn interne en externe vertegenwoordigers met expertises op het vlak van integriteit, juridisch, vertaling wet- en regelgeving naar uitvoering, informatiebeveiliging & Privacy en Dienstverleningsconcept van UWV. Het proces wordt ondersteund door de, binnenkort nieuwe, functie van Strategische Adviseur CDO (Chief Data Officer) voor data-ethiek. Deze adviseur wordt een vast onderdeel van de Data Office. De Strategisch Adviseur CDO organiseert de Commissie, begeleidt inhoudelijk en bewaakt de tijdslijnen. De Strategisch Adviseur CDO bereidt de voorlegging aan de (portefeuillehouder) RvB voor en faciliteert het gesprek hierover met de portefeuillehouder, de eigenaar van de datatoepassing en de commissie Data Ethiek. Administratieve ondersteuning voor data-ethiek wordt structureel ingeregeld in de Data Office.

De Commissie Data Ethiek wordt gevoed voor haar advisering door uitgevoerde Ethische Impact Assessments (EIA). De datatoepassing-eigenaar in een organisatieonderdeel van UWV is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de EIA. Het Expertteam Data Ethiek ondersteunt de UWV-organisatieonderdelen bij het opstellen van de EIA, het verzorgt trainingen en ondersteunt bij de ethische dialogen op verzoek van een eigenaar. Dit proces wordt ingericht naar analogie van het UWV GEB proces³ en zoveel mogelijk samengevoegd met bestaande processen om dubbelingen te voorkomen. Op basis van de EIA adviseert de Commissie over subsidiariteit, proportionaliteit en borging van publieke waarden en mensenrechten. De Strategisch Adviseur CDO coördineert het Expertteam Data Ethiek.

Nadere informatie, zoals de samenstelling van de Commissie Data Ethiek, is te vinden op de DWU-pagina van Data Ethiek.

Met bovenstaande voorstel wordt voldaan aan de randvoorwaarden voor het optimaal functioneren van de Commissie Data Ethiek:

1. Een aanzet tot heldere scheiding en definitie van rollen en verantwoordelijkheden.
2. Een goede informatiepositie: als onafhankelijke gesprekspartner zal de Commissie betrokken zijn bij die ontwikkelactiviteiten binnen UWV waar data-ethiek een adviserende rol dient te vervullen.
3. De Commissie adviseert onafhankelijk vanuit een 3^e lijn⁴.
4. De adviezen van de Commissie gaan bij verschil van inzicht via de portefeuillehouder naar de RvB, de adviezen zijn niet vrijblijvend, rapportage van opvolging vindt plaats.

Aanvullende randvoorwaarden waar de focus op ligt voor het vervolg van de ontwikkeling van data-ethiek binnen UWV zijn:

- Inrichten van een jaarlijkse evaluatiemoment naar het functioneren van de Commissie.
- Inrichten van reguliere contactmomenten met de Cliëntenraad van UWV.
- Inrichten van halfjaarlijks rapportage van de Commissie aan de RvB.
- Borgen van een agile proces bij het ondersteunen van de ethische dialoog.
- Samenwerken en aanhaken bij de uitvoering van het GEB-proces.
- Samenwerken en aanhaken op het IV-voortbrengingsproces.
- Het ontwikkelen van normenkaders naast de EIA en het Kompas Data Ethiek voor ondersteuning bij digitale experimenten.
- Het herijken van het Ethische Impact Assessment in samenspraak met IB&P en FG.

Gevolgen voor mensen

Er zijn geen gevolgen voor mensen: er zijn geen wijzigingen in de activiteiten van de huidige actoren.

Kansen en risico's voor (de opdracht van) UWV

Kansen

De governance voor de Commissie Data Ethiek wordt formeel vastgesteld. De Commissie heeft een belangrijke bijdrage aan het waarborgen van ethisch handelen bij datatoepassingen met algoritmen waarbij direct impact is voor cliënten van UWV.

Risico's

Bij het instemmen met de voorgestelde governance zullen mogelijke risico's als het niet invullen van een onafhankelijke Commissie Data Ethiek of het niet goed functioneren van de Commissie niet voor kunnen komen.

Strategische aspecten van het besluit

De inrichting van de Commissie Data Ethiek is een voorbeeld voor andere uitvoeringsorganisaties en heeft daarmee een voortrekkersrol.

Bedrijfsvoering (personeel/financieel)

Geen impact.

³ UWV kent een overkoepelend Gegevensbeschermingseffectbeoordeling GEB-proces, wat door de organisatie heen wordt toegepast en voortvloeit uit het UWV Beleidskader Privacy.

⁴ Niet vanuit 3^e lijn controlerend, maar adviserend.

Duurzaamheid

Data-ethiek geeft advies op subsidiariteit en proportionaliteit van een in ontwikkeling zijnde datatoepassing met algoritmen. Duurzaamheidsaspecten worden hier ook in meegenomen. Daarom is een goed functionerende Commissie een bijdrage aan de doelstelling van duurzaamheid van UWV.

Vervolgtraject besluitvorming

Na akkoord zal de voorgestelde governance voor de Commissie Data Ethiek in werking treden.

Communicatie

Communicatie zal plaats vinden via de geëigende kanalen na besluit.

Openbaarheid

Deze documenten kunnen openbaar gemaakt worden:

1	☒	Ja, in hun geheel.
2	☐	Deels.
3	☐	Nee, de bijbehorende bijlage(n) niet.
4	☐	Nee, helemaal niet.

Metadata

Omschrijving: Voorlegger RvB waarin stand van zaken en governance Commissie Data Ethiek.

Trefwoord(en):

- Data-ethiek
- Commissie Data Ethiek
- RvB
- CDO
- Expertteam
- Strategisch adviseur CDO
- EIA
- IAMA